

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ
Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ
ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

[ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2002-2003]

ΕΠΟΠΤΕΙΑ-ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΥΛΗΣ:
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΙΔΗΣ – ΝΙΚΟΣ ΝΤΟΝΤΟΣ

ΙΝΔΙΚΤΟΣ
ΑΘΗΝΑΙ 2004

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗ ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΤΗΣ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΦΥΛΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΓΟΡΑ

Όπως όλοι γνωρίζουμε στους κόλπους τῶν κοινωνιῶν μας, πού συχνά χαρακτηρίζονται ὡς σεξιστικές, ἡ σχέση μεταξύ τῶν φύλων (ἄνδρας-γυναίκα) καθὼς καὶ οἱ ἔμφυλες γενικά σχέσεις τους (sexuées) —ὄχι εἰδικὰ οἱ σεξουαλικές (sexuelles) ἢ συγκεκριμένα οἱ γενετήσιες (genitales)— ἐγείρουν πολυάριθμα ἐπείγοντα καὶ ἀντικρουόμενα ζητήματα καὶ θεωρίες, βιο-ψυχικοῦ, κοινωνικοῦ, πολιτικοῦ, οἰκονομικοῦ, κ.λπ. χαρακτήρα. Τὰ ζητήματα αὐτὰ εἶναι εὐλόγονά μᾶς προβληματίζουν ὅλους, πιστοὺς καὶ μὴ, σχετικά μὲ τὰ πιστεύω μας ὡς πρὸς τὸ σεβασμὸ τῶν ἄλλων καὶ τὴ δικαιοσύνη πρὸς τὸ πρόσωπό τους, καθὼς ἐπίσης καὶ σχετικά μὲ τὸ ὑπαρξιακὸ καὶ κοινωνικὸ ἀντίκριμά τους.

Μὴν ἔχοντας ἐδῶ πρόθεση νὰ ἀντιμετωπίσω τὸ τελευταῖο αὐτὸ θέμα, θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ εὐαισθητοποιήσω τὸν ἀναγνώστη πάνω σὲ ἓνα συναφὲς καὶ βαθύτερο ἐρώτημα, πού κατὰ τὴ γνώμη μου θὰ ἔπρεπε νὰ προηγεῖται: στὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ περιεχόμενο τῆς θεώρησής μας ἀναφορικὰ πρὸς τὰ ἀνθρώπινα φύλα καὶ τὸ ἔμφυλο τῶν ἀνθρώπων —πλασμένων κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ σωσμένων στὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ— ἐπισημαίνοντας κριτικὰ ὀρισμένα σημεία ἐκκλησιαστικῆς ἀνθρωπολογίας. Οἱ παρατηρήσεις αὐτὲς ἐγγράφονται στὴ συνέχεια τῆς *Πρὸς Γαλάτας* (Γαλ. 3, 27-28) καθὼς καὶ ἐνὸς κεφαλαίου τοῦ *Περὶ διαφόρων ἀποριῶν τῶν ἁγίων Διονυσίου καὶ Γρηγορίου*, ἔργου τοῦ Μάξιμου τοῦ Ὁμολογητῆ (PG 91, 1304D-1308C), μέσα στὴν γενικότερη ὀρθόδοξη προοπτικὴ.

1. Ὁφείλουμε κατ' ἀρχὴν νὰ προβληματιστοῦμε πάνω σὲ ἓνα μεθοδολογικὸ ζήτημα τὸ ὁποῖο ἔχει ἐπιτακτικὴ σημασία, εἰδικὰ γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ Ἀνθρωπολογία (ἀλλὰ καὶ τὴν Κοσμολογία). Πράγματι, ἡ σχέση μεταξύ θύραθεν «Ἐπιστημῶν» καὶ «Σοφίας» τοῦ Θεοῦ στὴν Θεολογία (καὶ τὴν ἱστορία της) εἶναι ἰδιαίτερα σύνθετη

καὶ πολὺπλοκῆ. Εἰδικὰ μάλιστα ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κόσμο. Ἀνεξάρτητα ὅμως ἀπ' αὐτὸ δὲν θὰ μπορούσαμε σὲ καμία περίπτωση νὰ ἀγνοήσουμε τὴ σχέση αὐτῶν τῶν μεγεθῶν στὴν ἱστορία, ἀποσαρκώνοντας τὴ Θεολογία καὶ ὑποτιμώντας ταυτόχρονα τὶς Ἐπιστῆμες, ἴσως δὲ καὶ ἀδικώντας βαθιὰ τὴν σαρκωμένη Σοφία καὶ Λόγο τοῦ Θεοῦ, τὸν Χριστὸ στὴν ἱστορία (καὶ Κύριο τῆς ἱστορίας) στὴν ἴδια ἀκριβῶς τὴν πραγματικότητα τῆς σάρκωσής του. Τὸ ἐρώτημα γιὰ τὴν σχέση αὐτή, καὶ πιὸ συγκεκριμένα γιὰ τὴ σχέση ἀνάμεσα στὴν Ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια (δηλαδὴ τὴ θετικὴ καὶ ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια τῆς σάρκας τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἱστορίας ὡς ἀντικείμενο τῶν Ἐπιστημῶν) καὶ τὴν Ἀποκεκαλυμμένη καὶ συνεχῶς ἀποκαλυπτόμενη ἐν Χριστῷ ἀλήθεια (δηλαδὴ τὴν προφητικὴ καὶ ἐσχατολογικὴ ἀλήθεια στὴ σαρκωμένη Σοφία τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν ἱστορία), ὑπερβαίνει ἀσφαλῶς τὰ ἄμεσα ἐρωτήματα γιὰ τὸν ἔμφυλο ἄνθρωπο καὶ τὶς ἀντίστοιχες σχέσεις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν στὴν ἱστορία ποὺ θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν στὴ συνέχεια. Παρόλα αὐτά, στὸ πλαίσιο τῶν παραπάνω ἐρωτημάτων (τουλάχιστον), ὀφείλουμε ὅλοι μας νὰ προβληματιστοῦμε στὴ Θεολογία πάνω στὴ σχέση ἀνάμεσα στὶς ἀνθρωπιστικὲς καταρχὴν Ἐπιστῆμες (κοινωνιολογία, ψυχολογία, οἰκονομία, πολιτικὴ, κ.λπ.) καὶ στὴν ἐν Χριστῷ Ἀποκάλυψη, στὴν χριστόμορφη ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὴν ἱστορία (ποὺ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ σαρκωμένος στὴν ἀνθρωπότητά του Χριστὸς ὡς φανέρωση καὶ δωρεὰ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ τῆς ἀκτιστῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ στὴν ἱστορία τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ κόσμου).

Μὲ μιὰ πρώτη ἀνάγνωση, τὰ ἐρωτήματα γιὰ τὰ ἀνθρώπινα φύλα καὶ τὶς σχέσεις τους, γιὰ τὴ θέση τῆς γυναίκας μέσα στὶς κοινωνίες (καὶ στὶς θρησκείες) ἀποτελοῦν ἀντικείμενο τῆς κοινωνιολογίας, τῆς ψυχολογίας, τῆς οἰκονομίας, τῆς πολιτικῆς... καθόσον ἀναφέρονται στὴν ἐν γένει ἀνθρώπινη πορεία μέσα στὴν ἱστορία (ἐπιστητὸ τῶν παραπάνω Ἐπιστημῶν). Καὶ στὸ ἐπίπεδο αὐτό, οἱ κεκτημένες μέχρι σήμερα γνώσεις τους, μᾶς εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαῖες στὴ Θεολογία (ἂν μὴ τι ἄλλο γιὰ νὰ ἀποφεύγονται οἱ κίνδυνοι ἐκτροπῆς ἐκτὸς πραγματικότητας καὶ ἱστορίας στὶς ἰδεοκρατίες ἢ τοὺς μυστικισμούς).

Παρόλα αυτά, μιὰ πιὸ βαθειὰ θεώρηση τῶν πραγμάτων, μιὰ θεώρηση «πνευματικὴ» θὰ λέγαμε —ἢ ἀκριβέστερα ἀγιοπνευματικὴ (μὲ «νοῦν Χριστοῦ», γιὰ τοὺς Χριστιανούς)— μᾶς ὀδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἴδια ἡ κατανόηση τῶν ἐρωτημάτων αὐτῶν καθαυτῶν (σὲ ἐπίπεδο προΐδεασμοῦ) ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ὀρθότητα μὲ τὴν ὁποία (προ)θεωροῦμε τὶς ἀνθρώπινες ταυτότητες καθαυτὲς καὶ μάλιστα τὶς ἔμφυλες σχέσεις τους στὴν ἱστορία, λαμβάνοντας πάντοτε ὑπόψη τὴν σύνολη πορεία τῆς Ἀνθρωπότητας ποὺ καθορίζεται τόσο ἀπὸ τὸ ἐσχατολογικὸ σχέδιο τοῦ Δημιουργοῦ τῆς ὅσο καὶ ἀπὸ τὶς ἱστορικές τῆς ἀντιξοότητες ἀνάλογα πρὸς τὴν ἐλευθερία τῶν ἀνθρώπων. Μόνο μέσα σ' ἓνα τέτοιο σύμπλοκο πλαίσιο συνέργειας, ἀνθρωπολογικοὶ παράμετροι ὅπως «φύση» καὶ «παρα-φύση», «χάρη» καὶ «ἀμαρτία», μᾶς παρουσιάζονται μ' ὅλη τους τὴν βαρύτητα ποὺ εἶναι ταυτόχρονα ὄντολογικὴ καὶ ὑπαρξιακὴ. Ἄν καὶ αὐτὲς οἱ παράμετροι τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης («πνευματικὲς» κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸ ἄνθρωπο) δὲν μποροῦν παρὰ νὰ μεταφράζονται σὲ πραγματικότητες καὶ δομές μέσα στὴν ἱστορία —ψυχο(βιο)λογικὲς καταρχὴν καὶ κοινωνικὲς, πολιτικὲς, οἰκονομικὲς, κ.λπ. (ποὺ ἀποτελοῦν τομεῖς ἔρευνας τῶν Ἐπιστημῶν)— ὥστόσο εἶναι ἐξίσου ἀληθὲς πὼς οὔτε ποτὲ μεταφράζονται ἐξ ὀλοκλήρου σὲ ἱστορικὲς πραγματικότητες, οὔτε ἐξαντλοῦνται σ' αὐτὲς, οὔτε καὶ περιορίζονται στὶς ἀπλὲς πραγματικότητες τοῦ ἐμπειρικοῦ κόσμου (ποὺ ἐμπίπτουν στὴν ἀμεση παρατήρηση) ἢ τοῦ κόσμου τῆς ἐπιστημονικῆς γενικῆς γνώσης. Αὐτὸ μᾶς δείχνει ὅτι, μέσα στὰ πλαίσια τῆς Θεολογίας, ἡ σχέση ἀνάμεσα στὴ χριστόμορφη Ἀποκάλυψη καὶ στὶς πανανθρώπινες Ἐπιστῆμες (σὲ ὅλες ἀδιάκριτα τὶς Ἐπιστῆμες) δὲ θὰ μπορούσε παρὰ νὰ εἶναι διαλεκτικὴ καὶ μάλιστα μὲ τρόπο ἀσύμμετρο (ἀνάλογα πρὸς τὸ *extra nos* τῆς πηγῆς τῆς Ἀποκάλυψης ὡς πρὸς τὸν κόσμο). Πρόκειται, στὴν ἐκκλησιαστικὴ τουλάχιστον Θεολογία, γιὰ ἀγιοπνευματικὰ ἔνσαρκη σχέση, γιὰ σχέση ἀσύμμετρα διαλεκτικὴ στὴν ἱστορία ποὺ πραγματώνεται μὲ τρόπο ἀσύγχυτο καὶ ἀδιαίρετο (σύμφωνο πρὸς τὸν τρόπο τῆς ἀγιοπνευματικῆς σάρκωσης τοῦ Χριστοῦ στὴν ἱστορία).

Τόσο ἡ «φύση» τῆς Ἀνθρωπότητας σύμφωνα μὲ τὸ ἐσχατολογικὸ

σχέδιο του Δημιουργού (μέσα στο πλαίσιο της ελεύθερης Χάρης Του) όσο και οι καρικατούρες που φανταζόμαστε γι' αυτήν ή και φτιάχνουμε στη θέση της (τά διάφορα «παρα-φύση») σύμφωνα με τις ιστορικές μας αποτυχίες (κατά τις πτώσεις της ελευθερίας μας και τη συσκότιση των θεωρήσεών μας), δὲν ἀποτελοῦν ἀπλές και μόνο πραγματικότητες (οὔτε ἀσφαλῶς μυστικοποιημένες ἰδέες που ὄντας ἐκτός τῆς καθημερινῆς ζωῆς και τῆς ἱστορίας γενικότερα δὲν θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς ἀφοροῦν, στήν ἐκκλησιαστική τουλάχιστον θεολογία).

Παρόλο που οἱ ὅροι ἀνθρώπινη «φύση» και «παρα-φύση», ἀδαμιαία «ἀστοχία» και «πτώση», χριστόμορφη (δηλ. ἐν Χριστῷ ἀγιοπνευματική) «σωτηρία» και «θέωση» ἀναφέρονται ἀναμφίβολα σέ πραγματικότητες τῶν ὁποίων ἔχουμε τὴν ἐμπειρία, τὸ βάθος και ἡ δυναμική τῶν πραγματικοτήτων αὐτῶν ἐκτείνονται πέρα ἀπὸ τὴν καθημερινότητα και τὴν ἱστορία, στήν μετα-ἱστορία. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο ἀδυνατοῦμε νὰ τις περιγράψουμε ἐξ ὀλοκλήρου ἢ ἔστω και νὰ τις συνειδητοποιήσουμε στὸ ἔσχατο βάθος τους. Τὸ ἀπροσμέτρητο ἀνθρωπολογικό (ἀλλὰ και κοσμικό τους) βάθος συναντᾶ τὸ τέλος τῆς ἱστορίας, δηλαδή τὰ ἔσχατα. Πρόκειται ὅπως προαναφέραμε γιὰ ὄντο-υπαρξιακές συντεταγμένες τῆς Ἀνθρωπότητας, σὲ κάθε της ἔκφανση και καθ' ὅλο τὸ φάσμα τῆς ἱστορίας της.

Αὐτὲς ἀκριβῶς οἱ συντεταγμένες προσδιορίζουν ἀποφασιστικά τὸν ἴδιο τὸν προ-ιδεασμὸ τοῦ ἐρωτήματος (και φυσικά τὴν ἀντίληψη που σχηματίζουμε) γιὰ τὸν ἔμφυλο Ἴνθρωπο και τις σχέσεις τῶν φύλων, πράγματα τὰ ὁποῖα θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν ἐδῶ, ὅσο και γιὰ τὰ ἐπείγοντα και πρακτικά ζητήματα που προκύπτουν ἀπὸ τις παραπάνω σχέσεις (σύμφωνα λ.χ. με τὴν φεμινιστική προβληματική).

Εἶναι ἄραγε ἀναγκαῖο νὰ ἀναφερθοῦμε στὸ σημεῖο αὐτὸ σὲ ἓναν διπλὸ κίνδυνο, συμμετρικῆς ἀπόκλισης, γιὰ τὴν Θεολογία (ἀλλὰ κατὰ τὴν γνώμη μου και γιὰ τις Ἐπιστῆμες); Ἐὰν λ.χ. οἱ ὅροι ἀνθρώπινη «φύση» και «παρα-φύση» (οἱ ἀλλοιώσεις της) δὲν σηματοδοτοῦσαν στήν οὐσία τους τίποτε ἄλλο παρὰ ἀπτά ἐμπειρικές ἢ ἀντίθετα ἀφηρημένα ἰδεατὲς πραγματικότητες, τότε, ἀφενὸς ἢ ἀλήθεια σύμφωνα με τις Ἐπιστῆμες (θετικές, ἀνθρωπιστικές και θεωρητικές), και

ἀφετέρου ἡ ἀλήθεια σύμφωνα μὲ τὸ Χριστό, δηλ. αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Χριστός (ἐγὼ εἰμὶ ἡ ἀλήθεια) —ἢ κατὰ τὸν κτιστὸ κόσμον ἀλήθεια (ἐπιστῆμες, θεωρίες) καὶ ἢ κατὰ τὸν ἄκτιστο Θεὸ ἀλήθεια (ἀποκάλυψη, σωτηρία) ἀντίστοιχα— θὰ πορεύονταν ἢ μία ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἄλλη μὲ τρόπο ἃς ποῦμε ἐγωκεντρικῆς αὐτάρκειας καὶ ἀμοιβαίας ἀδιαφορίας. Ἀλλὰ ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται καὶ ἡ ἰδιαιτερότητα τῆς «χριστόμορφης» Θεολογίας, κάθε ἐκκλησιαστικῆς Θεολογίας, πού φέροντας μέσα τῆς τῆ μορφῆ τοῦ σαρκωμένου στὴν ἱστορία Χριστοῦ, προσφέρεται στὸν κόσμον (ἐντὸς καὶ ἐκτὸς Ἐκκλησίας) μέσα ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ σάρκα τῆς ἱστορίας. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀγιοπνευματικὰ σαρκωμένη συνάντηση —στὸ ἐκάστοτε νέο «ἐδῶ καὶ τώρα» τῆς Ἐκκλησίας (καὶ τῆς Θεολογίας τῆς)— μεταξὺ τῆς Ἀποκάλυψης (δηλ. τῆς ἀλήθειας τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ στὴν πνευματοφόρο σάρκα του) καὶ τῶν Ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν (στὴ σάρκα τῆς ἱστορίας). Εἶναι περιττὸ νὰ ἀναφερθεῖ πὼς χωρὶς αὐτὴ τὴ σάρκωση, ἡ ἐκκλησιαστικὴ Θεολογία (ἂν ὄχι καὶ ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία) ἀποκόβεται ἀπὸ τὴν ἱστορία, παύει νὰ ἔχει καὶ νὰ δημιουργεῖ ἱστορία (μέσα στὴν παγκόσμια ἱστορία): ἔχει ἀπλὰ καὶ μόνο διάρκεια (ἐπανάληψη) μέσα στὸ χρόνο (ἐκτὸς ἱστορίας), «αὐτο-επαναλαμβανόμενη» καὶ ὄχι «ἐπ-αναλαμβάνοντας», ἀναλαμβάνοντας ἐπάνω τῆς τὴν εὐθύνη τῆς ἀγιοπνευματικῆς (καινῆς ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ) σάρκωσης τοῦ Χριστοῦ μέσα στὴν ἱστορία. Καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλει (ἐδῶ συνίσταται ἡ κάθε θεολογικὴ τραγωδία), τοποθετεῖ τὸ Χριστὸ ἐκτὸς ἱστορίας, ἐξορίζει τὸν Κύριο τῆς ἱστορίας ἀπὸ τὴν δική του (καὶ τὴ δική μας) ἱστορία.

Ὁ «Ἄνθρωπος» τοῦ ὁποίου τὴν ἐμπειρία ἔχουμε στὴν Ἐκκλησία καὶ γιὰ τὸν ὁποῖον προσπαθοῦμε, ὁ καθένας σύμφωνα μὲ τὸ χάρισμα καὶ τὴ θέση του, νὰ μιλήσουμε στὸν κόσμον, ψελλίζοντας ἀσφαλῶς (καθόσον ὑπολείπομεθα ἀπὸ τὸ ἀγιοπνευματικὸ μέγεθος αὐτοῦ τοῦ Ἄνθρώπου), δὲν εἶναι —καὶ δὲν θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ εἶναι— οὔτε ἓνας φιλὸς ἄνθρωπος οὔτε, ἀκόμα λιγότερο, ἓνας ἰδεατὸς ἄνθρωπος. Εἶναι ὁ συγκεκριμένος καὶ ἀληθινὸς Ἄνθρωπος στὴν ἀγιοπνευματικὴ πληρότητα τῆς ἀνθρώπινης φύσης του, δηλ. ὁ ἀγιοπνευματικὰ σαρκωμένος στὴν ἱστορία Θεὸς (μέσα ἀπὸ τὴν ἄκτιστη πληρότητα τῆς θεί-

κῆς φύσης του): ὁ «Ἄνθρωπος» στὸ ἀπώτατο βάθος τῆς ἀνθρωπιᾶς του, ὁ σαρκωμένος, ὁ ἀγιοπνευματικὸς Χριστός. Κατὰ συνέπεια, ἡ θέαση στὴν Θεολογία τῆς «ἀνθρώπινης φύσης» τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἱστορία —τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ καταρχήν— δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει οὔτε ἄσαρκα ἰδεατὸ περιεχόμενο (ἄσαρκος ἄνθρωπος) οὔτε ἀπλὰ ἀντικειμενικό (ψιλὸς ἄνθρωπος). Τὸ περιεχόμενο τῆς «ἀνθρώπινης φύσης» ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν στὴν ἱστορία εἶναι, γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ τουλάχιστον Θεολογία, προφητικὸ καὶ εὐχαριστιακὸ, δηλαδὴ ἐσχατολογικὸ καὶ σχεσιακὸ, σύμφωνα μὲ τὸν μυστηριακὸ τρόπο ὑπαρξῆς τοῦ Σώματος στὴν ἱστορία τοῦ ἀγιοπνευματικοῦ καὶ ἐσχατολογικοῦ (ἀναστημένου) Χριστοῦ.

Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ ἐπιμείνω λίγο ἀκόμα στὸ μεθοδολογικὸ ζήτημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς (χριστόμορφης) ἀνθρωπολογίας. Τόσο ἡ «χάρη» καὶ ἡ «σωτηρία» ὅσο ἡ «ἁμαρτία» καὶ ἡ «πτώση» —τῆς ὁποίας ἡ τραγωδία ἀποκαλύπτεται πλήρως μόνο κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ἐσχατολογικῆς χάριτος καὶ σωτηρίας— δὲν συνιστοῦν ἀπλὰ καὶ μόνο «ἱστορικὲς» πραγματικότητες, ἀλλὰ ἀκριβέστερα πραγματικότητες «πνευματικὲς μέσα στὴν ἱστορία». Συνιστοῦν ἀληθινὰ γεγονότα ἐλευθερίας, τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων (ὄχι μόνο τῶν ἀνθρώπων, οὔτε βέβαια μόνο τοῦ Θεοῦ), τὰ ὁποῖα, λαμβάνοντας χώρα μέσα στοὺς κόλπους τῆς ἱστορίας, ἀγγίζουσι τὸ ἀσύλληπτο βάθος, τὸ «μεταϊστορικὸ» τῆς ἀνθρωπότητος (καὶ τοῦ κόσμου). Ἐπιμένω σ' αὐτό, διότι, κατὰ τὶς ἐκτιμήσεις μας σχετικὰ μὲ τὶς ἐγκόσμιες πραγματικότητες καὶ τὰ κοινωνιολογικά, πολιτικά, οἰκονομικά μας προβλήματα στὴν ἱστορία, ἔχουμε συχνὰ τὸν πειρασμὸ εἶτε νὰ διαχωρίζουμε μεταξύ τους τὸ «πνευματικὸ» καὶ τὸ ἱστορικὸ, ἢ καὶ νὰ τὰ ταυτίζουμε ἔτσι ἀπλὰ μεταξύ τους συγχέοντάς τα.

Σὲ τέτοιες περιπτώσεις, οἱ πραγματικότητες τῆς «πτώσης» καὶ τῆς «σωτηρίας» βρίσκονται εἶτε ἀποκομμένες ἀπὸ τὶς ἱστορικὲς τους σαρκώσεις (σὰν ἀποτέλεσμα μιᾶς τάσης νὰ κονιορτοποιοῦμε τὴν ἱστορία καὶ τὴν ἀλήθεια τῆς), εἶτε συγκεχυμένες μὲ τὶς κοινωνικο-οικονομικὲς καὶ πολιτικὲς σαρκώσεις τους (ἀποτέλεσμα μιᾶς ἀντίθετης τάσης νὰ ἀποθεώσουμε τὴν ἱστορία καὶ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια). Ἔτσι,

τὸ χαρμόσυνο μήνυμα τῆς κατὰ χάριν σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου στὸ σαρκωμένο Χριστό («εὐαγγέλιο σωτηρίας») σηματοδοτεῖ στὴ Θεολογία εἴτε μιὰ ἐξατομικευμένη καὶ ἄσαρκη «σωτηρία» ἐκτὸς κόσμου (ἰδεοκρατικός μυστικισμός) εἴτε, ἀπλὰ καὶ μόνο, ἓνα κοινωνικο-πολιτικὸ ὄραμα δικαιοσύνης καὶ τελειοποίησης τῆς λειτουργίας τῶν δομῶν καὶ τῶν πραγματικοτήτων τοῦ κόσμου τούτου (πτωτικός ρεαλισμός).

Ὁ Ἴανθρωπος ὅμως, μέσα ἀπὸ τὴν σωτηρία τοῦ Χριστοῦ —καὶ καταρχὴν στὸ πρόσωπο τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ (ἢ ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ)— δὲ θὰ μπορούσε ποτὲ οὔτε νὰ ὑπάρχει οὔτε καὶ νὰ θεωρεῖται ἀσώματα, ἄφυλα καὶ ἐξαῦλωμένα, ἔξω ἀπὸ τὴν ἱστορία καὶ τὸν κόσμο (ἀναίσθητος στὸ τραγικὸ καὶ στὰ προβλήματα τοῦ κόσμου). Δὲν θὰ μπορούσε ὅμως ἀντίστροφα οὔτε καὶ νὰ ὑπάρχει περιοριζόμενος σὲ ζητήματα ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς δικαιοσύνης, οἰκονομικοῦ ἢ πολιτικοῦ χαρακτήρα, κ.λπ. (καὶ κατὰ συνέπεια νὰ ἐνδιαφέρεται βασικὰ γι' αὐτὰ τὰ θέματα). Αὐτές, ἑξἄλλου, εἶναι οἱ συμμετρικὰ ἀντίθετοι πειρασμοὶ μιᾶς ἄσαρκης Θεολογίας πνευματοκρατικοῦ τύπου (βλ. ἰδεοκρατία) καὶ μιᾶς πολιτικῆς Θεολογίας κοσμικοῦ τύπου (βλ. πολιτικὴ).

Εἶναι ἡ ἴδια ἢ ταυτότητα τῶν «χριστιανῶν» μέσα στὴν ἱστορία ὡς μελῶν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ (βλ. ἢ ἐν Χριστῷ ζωή), ἢ «χριστόμορφη ταυτότητα» (ποὺ ἀποδεχόμεστε στὸ βάπτισμα καὶ λαμβάνουμε στὴν εὐχαριστία) —ἢ σαρκωμένη (ὄχι ἐκπνευματοποιημένη) καὶ ἐσχατολογικὴ (ὄχι κοσμικὴ) ταυτότητα— ποὺ μᾶς ἀναγκάζει νὰ ἀσχολούμεθα, κάθε φορὰ ἀπὸ τὴν ἀρχή, στὸ ἐκάστοτε νέο ἐδῶ καὶ τώρα, μὲ τὸ ἐρώτημα ἐν προκειμένῳ τῆς ἐμφυλης Ἰανθρωπότητας (φύλα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν) καὶ τῶν προσωπικῶν σχέσεων τῶν Ἰανθρώπων (προσώπων) στὴν ἱστορία καὶ τὸν κόσμο. Τὸ ἐρώτημα αὐτό, ποὺ ὑποφώσκει στὸ ζήτημα τοῦ σεξισμού, ἀνακύπτει συνεχῶς μέσα στὴ συνάφεια τῶν «φεμινιστικῶν θεολογιῶν» κυρίως, δὲν θὰ μπορούσε δὲ παρὰ νὰ προβληματίζει σὲ βάθος τὴν Ἰεκκλησία, τουλάχιστον σχετικὰ μὲ τὴν ἀκρίβεια τῆς θεολογικῆς τῆς ἐκφρασης σύμφωνα μὲ τὴν εὐχαριστιακὴ τῆς ἐμπειρία καὶ ἐσχατολογικὴ τῆς

προσμονή («ἐκκλησιαστικότητα» τῆς Θεολογίας). Ἔχοντας ὡς βάση τις μεθοδολογικές αὐτές παρατηρήσεις, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ περάσω στὸ θέμα τῆς θεώρησης τοῦ ἔμφυλου Ἀνθρώπου, τῶν φύλων καὶ τῶν σχέσεών τους στὴν ἱστορία, στὸ πλαίσιο μάλιστα τῶν σύγχρονων κοινωνικῶν ἐρωτημάτων καὶ ἀνακατατάξεων, ἐξετάζοντάς το ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ὀπτικὴ γωνία, δηλ. ἐκτὸς τῆς «ἀδαμιαίας διελκυστίνδας» μεταξὺ ἰδεοκρατικοῦ μυστικισμοῦ καὶ ἀντίστροφα πτωτικοῦ ρεαλισμοῦ.

2. Δημιουργεῖται πράγματι τὸ ἐρώτημα, πῶς θὰ ἦταν ποτὲ δυνατό, ἀπὸ πλευρᾶς Εὐαγγελίου καὶ γιὰ ἐμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς στὴν Ἐκκλησία, ὁ σεξισμὸς τῶν κοινωνιῶν νὰ μὴν θεωρηθεῖ σὰν ἀποτέλεσμα καὶ ἐπιφαινόμενο μιᾶς γενικότερης διαταραχῆς τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς μέσα στὴν ἱστορία, μιᾶς ἀρχέγονης «πνευματικῆς» διαταραχῆς τῶν «ὄντο-υπαρξιακῶν συντεταγμένων» τῆς Ἀνθρωπότητας; Μιᾶς διαταραχῆς (ἀδαμιαία ὑπαρκτικὴ ἀποτυχία καὶ ἀλλοτρίωση) ποὺ ἔχει ἐνσωματωθεῖ στὴν ἀλλοίωση τῆς ἀνθρώπινης «φύσης» καὶ τὴν μετατροπὴ τῆς σὲ «παρα-φύση» (πτώση) – ἐκλαμβάνοντας πάντοτε τοὺς ὅρους αὐτοὺς σὲ σχέση μὲ τὸν ἔσχατο σκοπὸ τῆς Ἀνθρωπότητας σύμφωνα μὲ τὸ ἔσχατολογικὸ σχέδιο τοῦ Δημιουργοῦ τῆς, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὴν ἀνακεφαλαίωση τῶν πάντων στὸ ἅγιο-πνευματικὰ σαρκωμένο πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Διαταραχὴ λοιπὸν καὶ ἀλλοίωση τῆς ἀνθρώπινης «φύσης» (στὴν ἀδαμιαία ἀλλοτρίωση) ὅπως ἀποκαλύπτονται στὸ φῶς τῆς χάριτος καὶ τῆς ἐπιταγῆς γιὰ δικαιοσύνη ἔναντι τοῦ «ἄλλου» (ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ διέπουν τις σχέσεις τῶν φύλων καὶ καταρχὴν τις ἐν γένει ἔμφυλες σχέσεις τῶν ἀνθρώπων στὸν κόσμο).

Μέσα στὸ φῶς τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ ποὺ λάβαμε μὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸ Βάπτισμα, στὴν «καινὴ κτίση» (Ἐκκλησία), κατὰ τὴν Εὐχαριστία καὶ μέσα σ' αὐτήν, ἡ πραγματικὴ ταυτότητα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ποὺ εἶναι ἔσχατολογικὴ στὴν ἱστορία (στὴ δική τους προσωπικὴ ἱστορία ἀλλὰ καὶ στὴν σύνολη ἱστορία), δὲν ἀνάγεται σὲ «φύλα» (σὲ σεξουαλικές δηλ. κτιστές-ἱστορικές ταυτότητες) ἀλλὰ σὲ «ἔμφυλα πρόσωπα» (σὲ πρόσωπα μὲ φύλο, δηλ. ὄχι ἄφυλα): σὲ

ταυτότητες ἐσχατολογικές (πρόσωπα) μέσα στην ἱστορία (μέ φύλο). Σέ ταυτότητες προσώπων, συγκεκριμένα σαρκωμένων (καί ὄχι ἀφηρημένα ἰδεατῶν), σέ μοναδικές ἐν Χριστῷ ὑπάρξεις ἔμφυλων ἀνθρώπων (ἀνδρῶν καί γυναικῶν).

Οἱ πραγματικές αὐτές ταυτότητες, τὸ «χριστόμορφο πρόσωπο» τοῦ κάθε ἀνθρώπου (τὸ ἐν Χριστῷ διὰ Πνεύματος πρόσωπό του), δέν καθορίζονται οὔτε ἀπὸ τὴν πτωτική ἀντιθετικότητα τῶν φύλων (ἀνδρα καί γυναίκα) οὔτε ἀπὸ τὴν διαφορικότητα τῆς ἔμφυλης φύσης (ἀνδρῶν καί γυναικῶν). Δέν καθορίζονται δηλ. ἀπὸ παραμέτρους οἱ ὁποῖες ἀνάγονται στήν ἀνθρώπινη φύση καθαυτὴ πού στήν πράξη σήμερα (post peccatum) εἶναι πτωτικές (κοινὴ κληρονομιά ὄλων μας ἀπὸ τὸν Ἀδάμ). Ἀντίθετα, εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ μοναδικὸ ἐν Χριστῷ, τὸ «χριστόμορφο» πρόσωπο (ταυτότητα) τοῦ κάθε ἀνθρώπου πού δίνει ὑπαρκτικὸ περιεχόμενο καί ὑπόσταση στήν ἔμφυλη ἀνθρώπινη φύση του, τὴν καθαυτὴ ἀπρόσωπη, μέ ἁγιοπνευματικὰ μοναδικὸ τρόπο (τὴν κάνει πραγματικὰ νὰ ὑπάρχει μέ τρόπο μοναδικό, τὴν προσωποποιεῖ, τῆς δίνει, ὅπως λέμε, «πρόσωπο»).

Ἡ παραπάνω θεώρηση τῶν φύλων μέσα ἀπὸ τὰ πρόσωπα (καί ὄχι ἀντίστροφα) δέν ἀφορμᾶται λοιπὸν οὔτε βασίζεται στήν ἀρχέγονη διάκριση ἀνδρῶν καί γυναικῶν στήν ἱστορία, οὔτε ἀκόμα λιγότερο στὴ διάσταση τῶν φύλων στήν πτωτικὴ ἱστορία καί τὴ διάσπαση τῆς κοινῆς τους ἔμφυλης φύσης σέ ἀνδρική καί γυναικεία φύση, ἣ ὁποία post peccatum ὑποβαστάζει κάθε ἀφηρημένα ἰδεατὴ καί ἀντικειμενοποιημένα γενικευμένη θεώρηση τῆς ἀνθρώπινης φύσης καί τῶν φορέων της, τῶν ἀνθρώπων. Μέσα ἀπὸ τὸν καινὸ ἀλλὰ παράδοξο τρόπο ὑπαρξης καί ζωῆς, τὸν ἐν Χριστῷ ἁγιοπνευματικό, ἣ αὐθεντικὴ ὑπαρξη τῆς καθολικῆς ἀνθρώπινης φύσης τῆς σύνολης Ἀνθρωπότητας εἶναι εὐχαριστιακὴ, δηλ. ὄντως ἐσχατολογικὴ μέσα στήν ἱστορία, μέ τὸν μυστηριακὸ τρόπο τοῦ ἤδη καί οὔπω, τὸν ἁγιοπνευματικὰ διαλεκτικό. Ἀναφερόμαστε ἐδῶ στήν ἔμφυλη ἀνθρωπότητα (ἔμφυλη φύση) τῶν προσωπικῶν ἑτεροτήτων (προσώπων) τῶν ἀνθρώπων, ἔτσι ὅπως πράγματι ὑφίστανται ἀνακαινισμένοι «ἐν Χριστῷ», σέ ἁγιοπνευματικὴ κοινωνία μέ τὸ Χριστὸ καί μεταξύ τους.

Πρόκειται για τήν προσωπική κοινωνία τῶν ἔμφυλων «τέκνων τοῦ Θεοῦ», ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἔτσι ὅπως ἔμπρακτα ὑπάρχουν «ἐν Χριστῶ», σὰν κοινωνία προσώπων, διανοιγμένων ἐλεύθερα καὶ ἀγαπητικά, σὲ διαφάνεια φύσης καὶ φύλων (στὴ μεταμόρφωση τῆς ἀνθρώπινης ἔμφυλης φύσης στὰ πρόσωπά τους).

Μέσα στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ ποὺ εἶναι ἡ Ἐκκλησία —στὴν καρδιά της τουλάχιστον, στὴν Εὐχαριστία καὶ κατὰ τὴν Εὐχαριστία— ἡ ποικιλία τῶν προσωπικῶν χαρισμάτων τῶν ἔμφυλων ἀνθρώπων δὲν ἐξαρτᾶται (καὶ δὲν θὰ μπορούσε πλέον νὰ ἐξαρτᾶται) ἀπὸ διάκριση ἢ ἀνταγωνισμὸ στὴ βάση τῆς διάκρισης τῶν φύλων, οὔτε φυσικὰ ἀπὸ σεξιστικὲς καταπιέσεις τῶν μὲν στοὺς δέ. Τέτοιου εἴδους διακρίσεις ἢ καταπιέσεις, ὅπου κι ἂν ἀπαντῶνται, ὑποδηλώνουν στὴν πράξη μιὰ πτωτικὴ θεώρηση τῶν φύλων (καὶ καταρχὴν τοῦ ἔμφυλου τῶν ἀνθρώπινων προσώπων), καθόσον προϋποθέτουν τὸν ἀδαμιαῖο διαχωρισμὸ καὶ τὴν ἀδίκη ἀντίθεση μεταξύ συνανθρώπων ποὺ ἀποκαλύπτουν φόβο (ἢ καὶ μίσος) πρὸς τὸν ἔμφυλο «ἄλλον» (σὰν ἄλλον), πρὸς τὸ «ἔμφυλο» τοῦ ἄλλου (σὰν ἔμφυλου) ἂν ὄχι καὶ πρὸς τὸ ἴδιο τὸ ἔμφυλο καθαυτὸ τῆς ἀνθρωπότητας (σεξουαλικότητα). Τουναντίον, ἡ ποικιλία τῶν χαρισμάτων στὰ πρόσωπα, συνιστᾶ κοινωνία ἔμφυλων ὑπάρξεων μέσα ἀπὸ τὴν προσωπικὴ ἑτερότητα καὶ τὸ προσωπικὸ χάρισμα τοῦ κάθε μέλους τοῦ Σώματος τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ.

Αὐτὸς ὁ εὐχαριστιακὸς τρόπος κοινωνίας «προσώπων» μὲ φύλο καὶ ἀντίστοιχα «φύλων» μέσα ἀπὸ πρόσωπα (μέσα ἀπὸ προσωπικὲς ἑτερότητες, μοναδικὲς καὶ ἀνεπανάληπτες), ἀποτελεῖ, νομίζω, τὸ κύριο θεολογικὸ ἐπιχείρημα στὴ στήριξη τῶν δικαίων αἰτημάτων κάθε κοινωνικοῦ κινήματος (λ.χ. φεμινιστικοῦ) ποὺ δὲν συμβιβάζεται μὲ σεξιστικὲς διακρίσεις καὶ ἐκφράσεις φαλλοκρατισμοῦ στὶς κοινωνίες. Ἐπιπλέον, θαρρῶ ὅτι γιὰ τὸν κάθε ἄνδρα καὶ τὴν κάθε γυναίκα ὁ εὐχαριστιακὸς τρόπος κοινωνίας τους ὡς προσώπων στὴν ἱστορία —κοινωνίας μεταξύ τους ὡς «ἄλλων» καὶ μὲ τοὺς «ἄλλους» ὡς «ἄλλους»— ἀποτελεῖ τὸ προφητικὸ μήνυμα τὸ ὁποῖο οἱ Ἐκκλησίες, καὶ μάλιστα ἡ Ὀρθόδοξη, ὀφείλουν νὰ δώσουν στὸν κόσμον μπρὸς σὲ κάθε εἶδους σεξιστικὴ διάκριση, καταπίεση ἢ ἀδικία.

3. Ναι λοιπόν, «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε» βεβαιώνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν *Πρὸς Γαλάτας*. Τί σημαίνει ὅμως ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ «Χριστὸν ἐνεδύσασθε» καὶ μάλιστα στὴ συνάφεια τοῦ βαπτίσματος μέσα στὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα; Ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόστολος μᾶς δίνει τὴν ἀπάντηση, ἀναφερόμενος *a contrario* σὲ ἓναν συγκεκριμένο τρόπο ὑπαρξῆς, σ' αὐτὸν τοῦ κόσμου τῆς σύγχρονης ἐποχῆς του. Σ' ἓναν ὑπαρκτικὸ τρόπο ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ κάθε εἶδους διαιρέσεις καὶ ἀντιθέσεις, οἱ ὁποῖες ἀφορμῶνται, ἀκόμα καὶ στὶς μέρες μας, ἀπὸ μιὰ προσπάθεια ὑποταγῆς τῶν μὲν στοὺς δέ, μέσα σ' ἓνα πλαίσιο ἀνταγωνισμοῦ, χωρισμοῦ καὶ ἀμοιβαίας ἀδικίας. Σὲ ἀντιδιαστολὴ μὲ αὐτὸν τὸν ἀδαμιαῖα «πτωτικὸ» τρόπο ὑπαρξῆς, τὸν «κατὰ κόσμον», μὲ τὴ φράση «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε» ὁ Ἀπόστολος ὑποδηλώνει ἓναν «καινὸ» τρόπο ὑπαρξῆς, τὸν «χριστόμορφο». Ἐναν ἐντελῶς ἄλλο τρόπο, ἓναν τρόπο «καινὸ» (δηλ. χαρισματικὸ καὶ ἐσχατολογικὸ) τοῦ νὰ εἶναι κανεὶς ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτὸς του (ταυτότητα) σὰν ἄλλος (ἐτερότητα), ἔναντι τῆς ἐτερότητας τοῦ ἄλλου ἀλλὰ καὶ μαζὶ μὲ τὸν ἄλλον (ὄχι ξέχωρα ἀπ' αὐτόν), σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλληνας, οὐκ ἔνι δούλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. 3, 27-28).

Δὲν πρόκειται φυσικά, μέσα στὸ ἐκκλησιαστικὸ αὐτὸ πλαίσιο τοῦ Παύλου, γιὰ ἀδιαφορία, οὔτε καὶ γιὰ χαοτικὴ ἐξάλειψη τῆς ἱστορικῆς διαφορετικότητος τῶν ἀνθρώπων —κάθε διαφορετικότητος ποὺ ἀναγόμενη στὸ παρελθὸν τῆς ἱστορίας τρέφεται ἀπὸ τὸ παρελθὸν ἐγκλωβιζόμενη σ' αὐτό, τῆς διαφορετικότητος τοῦ κάθε ἀνθρώπου ἀλλὰ καὶ σύνολης τῆς Ἀνθρωπότητος—, οὔτε γιὰ τὴ συρρίκνωσή τους σὲ ἓνα ἄμορφο ὅλον. Τουναντίον μάλιστα: πρόκειται γιὰ κατάφαση τῆς διαφορετικότητος κάθε εἶδους τῶν ὑποκειμένων ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν ἱστορία τους, μέσα ἀπὸ κοινωνία ἐλεύθερης ἀγάπης ὅλων πρὸς ὅλους, στὴν καινότητα (ἀνακαινίση) τῆς ἀγιοπνευματικῆς τους ὑπαρξῆς ποὺ ριζώνει ὄχι πιά στὸ παρελθὸν (ὅπως κατὰ τὴν πτώση τοῦ Ἀδάμ) ἀλλὰ στὸ μέλλον (κατὰ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ). Πρόκειται λοιπὸν γιὰ ριζικὴ κατάφαση, γιὰ κατάφαση σὲ βάθος καὶ συνεπῶς γιὰ ἀνύψωση,

για ἕξανθρώπιση θὰ λέγαμε καὶ μεταμόρφωση, τῆς ἀνθρώπινης ποικιλίας μέσα ἀπὸ τὴν συμφιλίωση τῶν ἀνθρώπων, τῆς καθολικῆς Ἀνθρωπότητος καὶ ἱστορίας (ἀνακαίνιση ἀνθρώπων καὶ ἱστορίας). Πρόκειται γιὰ μιὰ ἐλεύθερη καὶ ριζοσπαστικὴ κατάφαση τῶν κάθε εἰδους διαφορῶν ποὺ ἀνάγονται στὸ παρελθὸν μέσῳ μεταμόρφωσης τοῦ πτωτικοῦ, τοῦ διχαστικοῦ τους τρόπου ἢ ὁποῖα διαλύει αὐτὸ ἀκριβῶς ποὺ τίς δηλητηριάζει: τὴ διαίρεση καὶ τὴν ἀντίθεση, τὸν φθόνο καὶ τὸν ἀνταγωνισμό, καὶ τελικὰ τὸν φόβο τοῦ ἴδιου τοῦ «ἄλλου» (σὰν ἄλλου) καὶ τῶν σχέσεών μας μ' αὐτόν (σὰν σχέσεις μεταξύ ἑτεροτήτων). Εἴτε μεταξύ διαφορετικῶν φύλων (ἄνδρας/γυναίκα), εἴτε μεταξύ διαφορετικῶν θρησκειῶν καὶ φυλῶν ("Ἕλληνας/Ἰουδαῖος), εἴτε μεταξύ διαφορετικῶν κοινωνικῶν τάξεων (δοῦλος/ἐλεύθερος), κ.λπ.

Πρόκειται ἐπομένως γιὰ μιὰ ἐλεύθερη καὶ ριζοσπαστικὴ κατάφαση τοῦ διαφορετικοῦ, μέσα σὲ μιὰ κοινωνία ἀμοιβαίου σεβασμοῦ καὶ κοινῆς ἀγάπης, καὶ μὲ βλέμμα στραμμένο πρὸς τὸ μέλλον (τὰ ἔσχατα). Μιὰ κοινωνία μὲ βάση τὴν προσωπικὴ ἑτερότητα καὶ ἐλευθερία ποὺ ἐνώνει τοὺς ἀνθρώπους καταργώντας τίς διχόνοιές τους, οἱ ὁποῖες βασιζόμενες στὸ μίσος καὶ τὸ φόβο τοῦ ἄλλου μετατρέπουν τοὺς ἀνθρώπους σὲ ἀντιπάλους καὶ τοὺς χωρίζουν ἀκόμα περισσότερο. Μέσα σὲ ἓνα πλαίσιο κοινωνίας τῶν ἀνθρωπίνων ἑτεροτήτων, τῶν ὑποστατικῶν ἑτεροτήτων (προσωπικῶν ταυτοτήτων) τῶν ἀνθρώπων, σύμφωνα μὲ τὸν προσωπικό τους τρόπο ὕπαρξης, οἱ ὁποῖες διαφορὲς τους ὑποδηλώνουν πραγματικὰ χαρίσματα ποὺ ἔλαβαν (καὶ λαμβάνουν) ἀπὸ τὸν Θεὸ σύμφωνα μὲ τὴν προσωπικὴ τους κλήση ἀπ' Αὐτόν, τὴν ἐσχατολογικὴ. Ἀντίθετα, ἔξω ἀπὸ αὐτὸ τὸ πλαίσιο ἐλεύθερης κοινωνίας (στὴ συνάφεια μιᾶς διάσπασης τῆς ἐλεύθερης ἔτσι κι ἄλλιῶς κοινωνίας τους), οἱ κάθε εἰδους διαφορὲς τῶν ἀνθρώπων, ἀντιτιθέμενες μεταξύ τους, διασποῦν τὴν κοινὴ ἀνθρώπινη φύση διχάζοντας τοὺς φορεῖς τῆς, τὰ πρόσωπα. Ἡ ποικιλία τῶν διαφορῶν, ποὺ ἀνάγονται στὴν ἱστορικὴ καὶ ἐν Ἀδὰμ πεπτωκυῖα φύση, ὀδηγεῖ σὲ διχασμὸ ἀνάμεσα στοὺς προσωπικούς τῆς φορεῖς. Θὰ ἔπρεπε ἄραγε νὰ προστεθεῖ ὅτι μιὰ τέτοια κατάσταση ὑποδηλώνει τὴν ἀδαμιαία ἀλλοτρίωση (ἁμαρτία) τῶν ὄντο-υπαρξιακῶν συντεταγμένων τῆς

Ἀνθρωπότητας, τὴν ἀλλοτρίωση τοῦ προσώπου τοῦ Ἀδάμ ἢ ὁποία συνεπέφερε ἀναπόφευκτα (καὶ ἐδῶ βρίσκεται ἡ ὅλη τραγωδία τῆς ἱστορίας) τὴν ἀλλοίωση, τὴν παραχάραξη (πτώση) τῆς ἀνθρώπινης (καὶ κοσμικῆς) φύσης ἀνθρώπων (καὶ κόσμου), τὴ διάσπαση τῆς ἀνθρωπότητας μέσα στὸν καθέναν μας (σὲ σχέση μὲ τὸν ἑαυτό μας ὡς πρὸς τὸν Δημιουργό) καὶ ταυτόχρονα ἔξω ἀπὸ τὸν καθένα μας (στὶς σχέσεις μας μὲ τοὺς ἄλλους ἔναντι τοῦ Δημιουργοῦ);

4. Μὲ βάση τὶς παραπάνω ἐπισημάνσεις στὴ συνάφεια τῆς Παύλειας ἐπιστολῆς, καὶ ἀκολουθώντας τὸν Μάξιμο τὸν Ὁμολογητή, ἕναν ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους Πατέρες τῆς ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας, θὰ ἤθελα νὰ ἐπιμείνω περισσότερο στὴν «ἐν Χριστῶ» κλήση τοῦ «χριστόμορφου» Ἀνθρώπου, τοῦ κάθε ἀνθρώπου ποὺ στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ τουλάχιστον (καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ) φέρει τὴ μορφή τοῦ Χριστοῦ (σύμμορφος). Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν «Ἀδάμ» πλάστηκε ἀκριβῶς σὰν «Μεσίτης» ὅλων αὐτῶν τῶν πραγματικοτήτων τῶν ὁποίων οἱ διαφορετικότητες κατὰ τὴ φύση τους, παρὰ τὸν «ἐσχατολογικὸ σκοπὸ» τοῦ Δημιουργοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο (καὶ τὸν κόσμο) —δηλ. «παρὰ χάριν», δηλαδή στὴν ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸν ἐσχατολογικὸ δημιουργικὸ σκοπὸ τοῦ Θεοῦ ὑπαρξὴ τοῦ Ἀνθρώπου στὴν ἱστορία¹— μετατράπηκαν σὲ ἀντιθέσεις (πτώση). Ἀντίθεση, κατ' ἀρχὴν μέσα στὸν ἴδιο τὸν ἄνθρωπο (στὴν ἀνθρωπότητά του) καὶ ταυτόχρονα ἔξω ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, στὶς σχέσεις του πρὸς τοὺς ἄλλους συνανθρώπους του (στὴν ἀνθρωπότητά τους), πρὸς τὰ ὑπόλοιπα δημιουργήματα (στὶς ἀντίστοιχες φύσεις τους) καὶ τὴ σύνολη δημιουργία (στὴν δημιουργημένη, δηλ. κτιστὴ τῆς φύσης).

1. Πρόκειται γιὰ ὑπαρκτικὴ ἀνεξαρτησία τοῦ δημιουργήματος ἔναντι τοῦ Δημιουργοῦ ποὺ στὴν πραγματικότητα συνεπάγεται ὑπαρκτικὴ ἀντίθεση πρὸς τὸν ἐσχατολογικὸ σκοπὸ τοῦ Δημιουργοῦ, σύμφωνα μὲ τὸ προαιώνιο σχέδιό Του γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἀνακεφαλαίωση τῶν πάντων στὸ σαρκωμένο πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ (Μεσίτη). Δηλαδή γιὰ μιὰ ἀντιτιθέμενη ὡς πρὸς τὸ εἶναι ὑπαρξὴ, γιὰ μιὰ ὄντολογικὰ «παρά-λογη» ὑπαρξὴ («παρά-λόγον») τοῦ δημιουργήματος, σὲ μιὰ ἀκατανόητη μείξη τῶν ἀντιθέτων: «εἶναι καὶ μηδενός», «ζωῆς καὶ θανάτου» (βίος).

Ἡ ὄντο-υπαρκτικὴ αὐτὴ ἀποτυχία τοῦ κατὰ κλήσιν «Μεσίτη» ἐπέφερε (καὶ συνεχίζει νὰ ἐπιφέρει, ἀλλὰ ὄχι πλέον γιὰ πάντα) διασπάσεις καὶ ρήξεις κάθε εἴδους: τὴ διάσπαση τῆς πανανθρώπινης κοινωνίας καὶ τῆς ἀπὸ κοινουῦ ἐμφυλης φύσης στὴν ἀντίθεση τῶν φύλων (ἄνδρας καὶ γυναῖκα), τὴ διάσπαση τῆς ἐπίγειας κοινωνίας στὴν ἀντίθεση μεταξύ «παραδείσου» καὶ «οἰκουμένης», τὴ διάσπαση τῆς κοσμικῆς κοινωνίας στὴν ἀντίθεση μεταξύ «οὐρανοῦ» καὶ «γῆς», τὴ διάσπαση τῆς ἔλλογης κοινωνίας στὴν ἀντίθεση μεταξύ «νοητῶν» καὶ «αἰσθητῶν» καὶ καταρχὴν τὴ διάσπαση τῆς ζωογόνου κοινωνίας κτίσματος καὶ Κτίστη στὴν ἀντίθεση τῆς «κτιστῆς» πρὸς τὴν «ἄκτιστη» φύση².

Ἡ ἀλληλεγγύη πρὸς κάθε «διαφορετικὴ» πραγματικότητα, μέσα ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν κατάφαση τῆς ἴδιας τῆς «διαφορετικότητας» (καὶ ὄχι ἀνεξάρτητα ἀπὸ αὐτήν), ἀποτελεῖ τὴν ὑλοποίηση τῆς «χριστόμορφης» κλήσης τοῦ Ἀνθρώπου ὡς «Μεσίτη» μεταξύ διαφορετικῶν πραγματικοτήτων: ἀλληλεγγύη καταρχὴν τοῦ Ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό, πρὸς τὸν ἑαυτό του σὰν «ἄλλον» (μέσα στὴν ἐμφυλη ἀνθρωπότητά του), ἀλληλεγγύη πρὸς κάθε κτιστὴ πραγματικότητα (μέσα στὴν δική του κτιστὴ ὑπαρξή), καὶ καταρχὴν ἀλληλεγγύη πρὸς τὸν Χριστὸ μέσα ἀπὸ τὴν ζωογόνο κοινωνία, ἀγιοπνευματικὴ «ἐν Χριστῶ», τοῦ Ἀνθρώπου μὲ τὸν Κτίστη του, στὴν ἐμπρακτὴ ἀποδοχὴ τῆς προσωπικῆς, καταρχὴν, ἑτερότητας τοῦ Δημιουργοῦ (καὶ τῶν δημιουργημάτων στὸ πρόσωπό Του). Πρόκειται, νομίζω, γιὰ τὴν προσωπικὰ ἐλεύθερη καὶ ἀγαπητικὴ ἀλληλεγγύη καὶ κοινωνία, τὴν ἀσύγχυτη καὶ ἀδιαίρετη, μεταξύ τοῦ κτιστοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Κτίστη του, ἔτσι ὅπως αὐτὴ ἀποκαλύπτεται καὶ ὑλοποιεῖται ἀγιοπνευματικὰ στὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἐδῶ καὶ τώρα ἀνάμεσά μας, στὸ παράδοξο ἤδη καὶ οὐπω τῆς ἐκκλησιαστικῆς Εὐχαριστίας.

5. Τὸ ζήτημα τῆς στάσης τῶν ἀνδρῶν ἀπέναντι στὶς γυναῖκες (καὶ ἀντίστροφα), καὶ κατ' ἐπέκταση τὸ ζήτημα τῆς θέσης τῆς

2. Πρὸς βλ. ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΗ, *Περὶ διαφόρων ἀποριῶν τῶν ἁγίων Διονυσίου καὶ Γρηγορίου* (PG 91, 1304D-1308C).

γυναίκας σὲ σχέση με τὸν ἄνδρα ὅπως ἐξάλλου καὶ κάθε ζήτημα (κοινωνιολογικῆς, οἰκονομικῆς, πολιτικῆς φύσης) ποὺ σχετίζεται με τὰ φύλα καὶ τὶς σχέσεις τους —ἀλλὰ καὶ γενικότερα με τὶς προσωπικὲς σχέσεις, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, με κάθε πραγματικότητα— μᾶς παραπέμπει, ὡς Χριστιανούς, στὴν σωτηριολογικὴ ἀνθρωπολογία τῆς Ἐκκλησίας κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ἐσχατολογικῆς προοπτικῆς τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ μέσα στὴν ἱστορία, καὶ μάλιστα στὸ εὐχαριστιακό της θεμέλιο. Μᾶς στρέφει δηλ. πρὸς μιὰ εὐχαριστιακὴ ἀνθρωπολογία σύμφωνη με τὴν πνευματοφόρο ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ (ποὺ ἔπαθε, πέθανε καὶ ἀναστήθηκε γιὰ μᾶς καὶ προσμένεται πάλι, σὲ ἐκκλησιαστικὰ πάντα πλαίσια, στὴν ἐσχατὴ παρουσία του στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ). Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀνθρωπολογικὴ προσέγγιση στὴν προοπτικὴ τῆς ἐν Χριστῷ ἀνακεφαλαίωσης τῶν πάντων καὶ τῆς πλήρωσης τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἡ προσέγγιση αὐτὴ ἔχει σὰν θεμέλιο τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τὴν «ἤδη καὶ οὐπω» πεπληρωμένη στὴν Εὐχαριστία, ἐκεῖ ὅπου τὸ μυστήριό τῆς ἐκκλησιαστικῆς καθολικότητος τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ μέσα στὴν ἱστορία ριζώνει καὶ πραγματώνεται. Σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖο τῆς εὐχαριστιακῆς ἀνθρωπολογίας κρίνω σκόπιμο ν' ἀναφερθῶ πάλι, ἀλλὰ με περισσότερες λεπτομέρειες, στὴν περιπέτεια (ἱστορία) τῆς ἀνθρωπότητος μέσα στὸ πλαίσιο τῆς συνολικῆς τριαδικῆς Οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ (σχέδιο, σκοπός) γιὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν κόσμο.

Ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι («ἁδάμ») —πλασμένοι κατ' εἰκόνα Θεοῦ ὡς «Μεσίτες» (πρόσωπα), στὴν προοπτικὴ τῆς ὁμοίωσής μας με τὸν Χριστό (εἰκόνα), τῆς πλήρους «χριστοποίησής» μας (θέωση)— παραπλανηθήκαμε, χαθήκαμε καὶ ἀποτύχαμε στὴν κλήση μας γιὰ «μεσιτεία», γιὰ ἀλληλεγγύη πρὸς κάθε διαφορετικὴ πραγματικότητα. Ἔτσι ἀναστατωμένοι καὶ χαμένοι, ἀποτύχαμε νὰ πραγματώσουμε «ἐν Ἀδάμ» τὴν πραγματικὴ μας ἀνθρωπότητα, νὰ «χριστοποιηθῶμε». Ὡστόσο, μέσα σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν κατάστασι τῆς «ὄντο-υπαρκτικῆς» πτώσης μας, ξαναβρεθήκαμε ἀπὸ τὸν Δημιουργό, ἀποκατασταθήκαμε καὶ μεταμορφωθήκαμε στὸν «Ἐσχατο Ἀδάμ», τὸν

Χριστό, στην «ύπαρκτική καινότητα» τῆς ἀνθρωπότητάς μας, μέσα ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν δική του ἐσχατολογικὴ ἀνθρωπότητα.

Σύμφωνα μὲ τὴ βιβλικο-πατερικὴ προοπτικὴ τῆς ὀρθόδοξης καθολικότητας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ δημιουργία τοῦ Ἀνθρώπου στὴν ἀνθρωπότητά του κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ πρὸς ὁμοίωση ἐν Χριστῷ, ἀναφέρεται στὴν προσωπικὴ αὐτὴ κλήση τοῦ Ἀνθρώπου. Ἀφορᾷ τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Ἀνθρώπου ὡς «προσώπου» (προσωπικὴ ὑπόσταση τῆς φύσης του) ποὺ τελικὰ παραμένει ἐλεύθερο ἔναντι τῶν δεδομένων τῆς κτιστῆς ὑπαρξῆς του). Διότι ἡ «προσωπικὴ» ἀνθρωπότητα τοῦ Ἀνθρώπου, ὅπως ἀποκαλύπτεται ἐν Χριστῷ, ἂν καὶ ἐμπεριέχει τὰ δεδομένα τοῦ ἱστορικοῦ του πλαισίου (κοινωνικοῦ, οἰκονομικοῦ, καὶ κατὰ καταρχὴν βιοψυχικοῦ), δὲν περιορίζεται σ' αὐτὰ τὰ δεδομένα, ἀλλὰ τὰ ὑπερβαίνει μέσα ἀπὸ τὴν κοινωνία του μὲ τὸν Θεό. Ἔτσι, ἔχοντας πλαστεῖ κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ἐν Χριστῷ, ὁ Ἀνθρωπος παραμένει, τελικὰ —παρὰ τὰ δεδομένα τῆς ἱστορικῆς (καὶ κτιστῆς) φύσης του—, ὑπερβατικὸς καὶ ἐλεύθερος σὲ σχέση μὲ αὐτὰ τὰ δεδομένα του. Μέσα στὴ χάρις τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅποιο ὄντο-υπαρκτικὸ δεδομένο του (βιοψυχικό, κοινωνικό, κ.λπ.), ἂν καὶ τὸν προσδιορίζει ὡς κτιστό (ἀναπόφευκτα), ὥστόσο δὲν τὸν καθορίζει (τελικὰ), οὔτε τὸν φυλακίζει μέσα στὰ δεδομένα του (μόνιμα). Θαρρῶ ὅτι πρόκειται ἐδῶ γι' αὐτὸ τὸ ὅποιο ἀποκαλοῦμε, στὴν ἐκκλησιαστικὴ Θεολογία, τὸ «ἀπερίσταλτο» τοῦ προσώπου στὴ φύση του (στὰ δεδομένα του), τὸ ὅποιο ὑποδηλώνει μιὰ ἀσύμμετρη (δηλαδή «κατὰ χάριν» ἐλεύθερη) σχέση τῆς προσωπικῆς ἑτερότητας τοῦ Ἀνθρώπου (προσώπου) πρὸς τὴ (δεδομένη καθότι κτιστὴ καὶ ἱστορικὴ) φύση του.

Εἶναι προφανές τὸ γεγονός, ὅτι σ' αὐτὴ τὴν ἐκκλησιαστικὴ προοπτικὴ, μιὰ «θεμελιώδης ἀνθρωπολογία» ποὺ ἀναφέρεται στὸ προσωπικὸ εἶναι τοῦ Ἀνθρώπου ὡς (χάριτι) προσωπικῆς ὑπαρξῆς (στὴ βάση τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψης) —καὶ εἰδικότερα μάλιστα μιὰ «ἀνθρωπολογία τῶν φύλων» ποὺ βασιζόμενη στὴν «θεμελιώδη ἀνθρωπολογία» μελετᾷ τὸ «εἶναι» τοῦ ἔμφυλου Ἀνθρώπου ὡς κτιστῆς καὶ ἱστορικῆς, βιοψυχικῆς κ.λπ. ὑπαρξῆς, καὶ συνεπῶς ἐμπεριέχει ὅλες τὶς παραμέτρους τῶν κοινωνικο-οικονομικῶν καὶ πολιτικῶν Ἐπι-

στημῶν, ἀλλὰ καταρχὴν τῆς βιολογίας καὶ τῆς ψυχολογίας— δὲν θὰ μπορούσε νὰ «ὑπό-κειται» τελικὰ στὶς ἀντικειμενοποιημένες παραμέτρους τῶν Ἐπιστημῶν, θετικῶν καὶ θεωρητικῶν, γιὰ τὸν Ἴνθρωπο. Τὸ σημεῖο ἐκκίνησης καὶ ἡ ἔσχατη δικαίωση τῆς «ἀνθρωπολογίας τῶν φύλων» —τῆς βιβλικο-χριστιανικῆς θεώρησης τοῦ ἀνδρα καὶ τῆς γυναίκας ὡς ἔμφυλων «προσώπων» στὴν ἱστορία, δηλ. ὡς μοναδικῶν καὶ ἀνεπανάληπτων ταυτοτήτων μὲ φύλο (καθότι κτιστῶν-ἱστορικῶν κατὰ φύσιν) πλὴν ὅμως ὑπερβατικῶν ὡς πρὸς τὸ φύλο τους καὶ ἀπερίσταλτων στὸ φύλο τους (καθότι προσωπικῶν κατὰ χάριν)— δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν ἐσχατολογικὴ ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ στὴν ἱστορία. Δὲν βρίσκονται ἄλλοῦ παρὰ στὴν παράδοξα μεταμορφωμένη ἀνθρωπότητα τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ στὴν Εὐχαριστία, ἡ ὁποία προσφέρεται σὲ ὅλους μὲ τὸ βάπτισμα ὡς «καινὴ ζωή»: καὶ ἀκόμη πιὸ συγκεκριμένα, προσφέρεται ὡς καινὸς τρόπος ὑπαρξῆς μιᾶς ἀλληλέγγυας, πρὸς τὸ Χριστὸ καὶ μέχρι τὸ θάνατο, ἀνθρωπότητας, μιᾶς ἀνθρωπότητας ποὺ εἶναι ἀναστημένη μέσα στὴν ἀλληλεγγύη τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἐμᾶς.

Ἄς μὴν ξεχνᾶμε, ἐξάλλου, ὅτι ὁ ὅρος «ἄνθρωπος» («ἀδάμ» στὰ ἑβραϊκά) περιγράφει τὴ δυναμικὴ μιᾶς «περιληπτικῆς προσωπικῆς πραγματικότητας», τὴν κλήση μιᾶς ἀλληλέγγυας ὑπαρξῆς ποὺ γεφυρώνει τὶς ἐτερότητες μέσα στὴν ἱστορία. Δὲν περιγράφει δηλαδὴ τὴν σύσπαση ποὺ χαρακτηρίζει τὴν «ἐξατομικευμένη διασπαστικὴ πραγματικότητα» τοῦ κοινοῦ «ἀτόμου». Ὁ «πρῶτος Ἀδάμ», μὴ κατορθώνοντας νὰ σταθεῖ στὸ ὕψος τούτης τῆς γεφυροποιουῦ κλίσης, ἔχασε τὴ δυναμικὴ τῆς «μεσιτείας», συρρικνώνοντας τόσο τὴν δική του ἀνθρωπότητα στὸν ἑαυτό του ὅσο καὶ τὴν ἀντίστοιχη τοῦ ἄλλου ἀνθρώπου στὸν ἑαυτό τοῦ «ἄλλου»: ἔτσι ὁ ἄλλος παραμένει «ξένος» (καὶ δυνάμει ἐχθρός). Ἀντίθετα, ὁ «ἔσχατος Ἀδάμ» (ὁ ὄντως Ἴνθρωπος), ὁ Ἰησοῦς Χριστός, πραγματοποίησε πλήρως τούτη τὴ μεσιτικὴ κλήση ἀνυψώνοντας τὴν δυναμικὴ της στὰ ὕψη τοῦ αἰώνιου Θεοῦ. Διότι ὁ Χριστός, προσλαμβάνοντας ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ σύνολη τὴν ἀνθρωπότητα κάθε ἱστορικοῦ ἀνθρώπου (ἀνδρὸς καὶ γυναικός), τὴν ἀποκατέστησε στὴν καθολικὴ τῆς ὄντο-υπαρκτικῆς πληρότητα.

Αὐτὸ εἶναι, πιστεύω, τὸ γενικὸ πλαίσιο μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς «ἀνθρωπολογίας τῶν φύλων», μιᾶς ἐν Χριστῷ θεώρησης τοῦ προσωπικὰ ἔμφυλου Ἀνθρώπου στὶς σχέσεις του. Καὶ εἰδικότερα τῶν φύλων (ἄνδρα καὶ γυναίκα) στὴ διαφορετικότητά τους, τῶν σχέσεών τους μέσα στὴν ἱστορία καὶ τὶς κοινωνίες, τὴν καταπίεση τοῦ ἐνὸς φύλου στὸ ἄλλο (σεξισμός) καὶ τὴν ἀντίδραση τοῦ καταπιεζόμενου (φεμινισμός). Εἶναι, νομίζω, περιττὸ νὰ ἐπισημανθεῖ τὸ ὅτι ἡ προβληματικὴ αὐτὴ εἶναι κεφαλαιώδους σημασίας, τόσο γιὰ τὴν Ἐκκλησία μέσα στὸν κόσμον ὅσο καὶ γιὰ τὶς σύγχρονες κοινωνίες μπρὸς στὴν ἐπερχόμενη πληρότητα τῆς Βασιλείας.

6. Σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀνάσταση τῆς ἀνθρωπότητας, μέσα στὸ πρόσωπο τοῦ Ἀνθρώπου, Μεσίτη κάθε διαφορετικοῦ, σὲ κοινωνία μὲ τὸν Θεό, «ζοῦμε, κινούμαστε, καὶ ὑπάρχουμε» (Πράξ. 17, 28): στὴν ἀνακαίνιση τοῦ τρόπου τῆς ὑπαρξῆς μας μέσα στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, στὴ μεταμόρφωση τῆς ἀνθρωπότητάς μας μέσα στὴν καινὴ ἐσχατολογικὴ πραγματικότητα, μέσα στὴν κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὴ ἡ κλήση μεσιτείας μὲ τὸν τρόπο τῆς ἀλληλεγγύης πρὸς τὸν «ἄλλον» —μέσα ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν κατάφαση τῆς ἐτερότητάς του ποὺ μᾶς «προ-καλεῖ» (καὶ ἐνίοτε μᾶς ἐνοχλεῖ καὶ μᾶς φοβίζει)— ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιο τῆς προσδοκίας τῆς Ἐκκλησίας γιὰ ὅλους, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, τοὺς μὲν σὲ σχέση μὲ τοὺς δέ. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ εὐχαριστιακὴ μεταμόρφωση τῆς ἀνθρωπότητας τοῦ Ἀνθρώπου, ἡ ἀγιοπνευματικὴ καὶ παράδοξη, ἡ ἐσχατολογικὴ ἐν Χριστῷ μέσα στὴν ἱστορία, θεμελιώνει τὴν ὀρθότητα καὶ ἐκκλησιαστικότητα τῆς θεολογικῆς θεώρησης τῆς διαφορικότητας τῶν φύλων, τοῦ ἄνδρα καὶ τῆς γυναίκα, καὶ τῶν ἐν γένει ἔμφυλων μὲ προσωπικὸ τρόπο σχέσεων τῶν ἀνθρώπων, καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ ὄραμα δικαιοσύνης στὶς σχέσεις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν μὲ τὴν ὁποία θὰ ἔπρεπε, κατὰ συνέπεια, νὰ πορευόμαστε στὴν ἱστορία καὶ τὴν καθημερινὴ ζωὴ.

Ἐὰν κάθε εἶδους διάκριση σεξιστικὴ (ἀλλὰ καὶ φυλετικὴ, λ.χ.), μᾶς προβληματίζει καὶ μᾶς εὐαίσθητοποιεῖ ὅλους μέσα στοὺς κόλπους τῶν σύγχρονων κοινωνιῶν μας σὲ θέματα δικαιοσύνης ἔναντι

τῶν ἄλλων (τῶν γυναικῶν ἐν προκειμένῳ), κατὰ μείζονα λόγο θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς προβληματίζει, μέσα στήν Ἐκκλησία σήμερα, σχετικὰ μέ τή «χριστοποίησή» μας στοῦ εὐχαριστιακοῦ-ἐκκλησιαστικοῦ σώμα τοῦ Χριστοῦ, ὑπὲρ τῆς ζωῆς τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ἡ ἔμφυλη ἀνθρωπότητα στόν καθένα ἀπό ἐμᾶς, ἄνδρα ἢ γυναίκα, ἔχει ἀνάγκη ἀπό ἓναν μόνιμο ἀναπροσανατολισμό της πρὸς τὴν εὐχαριστιακὴ ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ στοῦ σώμα Του, τὴν ὄντως προσωπική. Διότι πράγματι, μέσα στοῦ σώμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ μεταμόρφωση αὐτὴ καὶ ἡ ἀνάστασις τῆς ἀνθρωπότητάς μας, σὲ κάθε της ἔκφανση καὶ σχέση, συντελεῖται παράδοξα καὶ ἀποτελεῖ «ἤδη καὶ οὐπω», ἐδῶ καὶ τώρα, μιὰ εὐχαριστιακὴ (μυστηριακὴ) πραγματικότητα.

Ἡ οὐσιαστικὴ κλήσις τῆς Ἐκκλησίας μέσα στήν ἱστορία δὲν ἀνάγεται στὰ ἱστορικὰ δεδομένα αὐτὰ καθαυτὰ (κοινωνικο-πολιτικά, πολιτισμικά, οἰκονομικά, κ.λπ.) τοῦ κόσμου οὔτε καὶ ἐξαντλεῖται σ' αὐτὰ. Προέρχεται ἀπὸ τὸ ἔσχατολογικὸ της θεμέλιο μέσα στήν ἱστορία (δηλαδή τὸ εὐχαριστιακὸ) καὶ ἀποκαλύπτεται στόν προφητικὸ της λόγο πρὸς ὅλους, ἐντὸς καὶ ἐκτός, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἀγωνία της γιὰ ὅλους. Καὶ τοῦτο σύμφωνα μέ τὴ σαρκωμένη προφητεία γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου ποὺ φέρει μέσα της, τὸν Ἰησοῦ Χριστό, στήν προσμονὴ τῆς ἀνακεφαλαίωσης τῶν πάντων καὶ τῆς πλήρωσης τῆς ἱστορίας στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Μπροστὰ στόν σεξισμό, ποὺ ἀναγόμενος στήν πτώση στοιχειοθετεῖ πτωτικὴ κατάσταση, μπροστὰ σὲ κάθε εἶδους διάκριση μέ βάση τὸ φύλο (ἀλλὰ καὶ τὴ φυλὴ, τὸν πολιτισμό, τὴ θρησκεία, κ.λπ.) μέσα στήν ἱστορία, ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ κάνει ἔκκληση γιὰ συνεχῆ μεταστροφή στήν προσωπικὴ κλήσις τοῦ κάθε ἀνθρώπου —τὴ μεσιτικὴ γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὸν κόσμο— κηρύττοντας προφητικὰ τὸ ἔσχατολογικὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου: τὸ μήνυμα τῆς ἐν Χριστῷ ἀναστάσεως τῆς ἔμφυλης ἀνθρωπότητας τοῦ Ἀνθρώπου (καὶ τῶν φύλων), καθὼς ἐπίσης καὶ τῆς εὐχαριστιακῆς μεταμόρφωσης τῶν προσωπικὰ ἔμφυλων (καὶ ποτὲ ἀντίστροφα) σχέσεων τους μέ τοὺς ἄλλους. Δύσκολα ὥστόσο θὰ μπορούσε ἡ Ἐκκλησία νὰ κηρύξει μέ τρόπο ἀξιόπιστο τὸ Εὐαγγέλιο αὐτὸ ἂν δὲν γίνεῖ ἡ ἴδια, μέσα στήν ἱστορία, ἀλλη-

λέγγω με τὸν κόσμον, σὲ κάθε προσπάθειά του (οἰκονομική, πολιτική, κ.λπ.) πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση.

Διότι σ' ἐμᾶς τοὺς Χριστιανούς, δὲν πρέπει νὰ ἀπαντᾶται κανενὸς εἴδους σεξιστική διάκριση, οὔτε ἀντιπαλότητα φύλου ἀνάμεσα στοὺς μὲν καὶ στοὺς δέ, οὔτε κἀν ἡ παραμικρὴ ὑποταγὴ τῆς γυναίκας στὸν ἄνδρα (γιὰ νὰ μὴν ἀναφερθοῦμε σὲ φαλλοκρατικὴ ἐκμετάλλευση τῶν γυναικῶν ἀπὸ τοὺς ἄνδρες), ἀλλὰ ἀμοιβαία ἀναγνώριση ἀπὸ ὅλους τῶν προσωπικῶν δώρων τοῦ Θεοῦ στοὺς μὲν καὶ στοὺς δέ. Διότι ὅλοι μας, δὲν συναποτελοῦμε παρὰ μία καὶ μοναδικὴ πραγματικότητα στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, καὶ σὲ κοινωνία μὲ τὴν πνευματοφόρο σάρκα Του (στὴν κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος), ἀκριβῶς ὡς μοναδικοὶ καὶ ἀνεπανάληπτοι: ὡς πρόσωπα ἔμφυλα (καθότι κτιστά), ποὺ πρὶν ζούσαμε σεξιστικά (κατὰ τὴν πτώση), καὶ τώρα πλέον ζοῦμε εὐχαριστιακά (μέσα ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ τῆς χάριτος τοῦ Βαπτίσματος).